

Boekverslag Eline Vere (Louis Couperus)

Monique Vulto

© havovwo.nl (april 2003)

Titel: Eline Vere
Auteur: Louis Couperus.
Uitgegeven: Utrecht 1980 (herdruk)

De motivatie van mijn boekkeuze.

Wanneer je, bij het kiezen van een boek, niet het risico wilt lopen dat dit tijdens het lezen hopeloos tegenvalt, kun je je het beste laten adviseren door mensen, die daar meer verstand van, of ervaring mee hebben. En wanneer je lerares Nederlands je vertelt, dat, als je 'Eline Vere' gaat lezen, je een meesterlijk boek leert kennen, laat je je dat natuurlijk geen tweede keer zeggen. Daarom heb ik me dan ook, vol vertrouwen, op die aanrader gestort.

Korte weergave van de inhoud.

Aan het einde van de 19^e eeuw leeft in Den Haag een meisje, Eline Vere. Zij is mooi, elegant en altijd uiterst vriendelijk. Iedereen is dan ook zeer op Eline gesteld en er heerst een algemene bewondering voor haar.

Naast haar betoverende voorkomen heeft zij ook nog eens een prachtige stem en op soirees en dergelijke zingt zij dan ook geregeld duetten samen met Paul. Paul is de broer van haar zwager, Henk van Raat, bij wie ze in huis woont. Haar beide ouders zijn namelijk al vroeg overleden en ook haar tante, die de verzorging van Eline en haar zus Betsy daarna op zich nam, werd dodelijk ziek.

Ondanks de uiterlijke vrolijkheid van Eline en het geluk dat ze uitstraalt, klaagt zij dikwijls over haar zinloze bestaan. Aangezien Henk erg rijk is en Eline al meerdere erfenissen heeft mogen ontvangen (en daardoor beschikt over een eigen vermogen), hoeft Eline zich enkel druk te maken over 'hoe zich te vermaken'.

Op een avond gaat Eline samen met Betsy en hun vrienden, Emilie en Georges de Woude van Bergh, naar de Franse opera. Eline is erg onder de indruk van de nieuwe bariton Théo Fabrice, met zijn warme, donkere stem. Zij wordt verliefd, gaat plaatjes en foto's van hem verzamelen in een plakboek, maakt elke ochtend wandelingen in de hoop Fabrice te zien en denkt zelfs dat, als zij met Sinterklaas een waaier van Bucchi krijgt, hij van de operazanger afkomstig is. Wanneer ze hem echter tijdens een diligentia-concert een keer niet als operapersonage ziet, valt Fabrice erg tegen en is ze op slag over haar verliefdheid heen.

Wel is er iemand anders, die voor haar liefde koestert. Otto van Erlevoort is de werkelijke gever van de waaier met Sinterklaas. Ondanks de waarschuwing van Frédérique, zijn zus, die hem voorspelt dat hij niet gelukkig zal worden met Eline, probeert hij haar toch het hof te maken. Eline stemt in met zijn aanzoek, maar zonder werkelijke overtuiging. Zij mag met hem mee naar zijn oudste broer, Théodore, op 'de Horze' gedurende de zomer.

De plaats die bij Betsy thuis tijdelijk vrijkomt wordt gevuld door Vincent Vere, haar neef en tevens het zwarte schaap van de familie. Hij houdt van reizen, heeft geen baan en vraagt daarom Henk regelmatig om geld.

Wanneer Eline terugkeert van het platteland toont Vincent echter niet van plan te zijn te vertrekken. Samen voeren zij zeer lange en steeds vertrouwelijkere gesprekken in Eline's kamer en Eline gaat zich verbeelden dat Vincent 'gevoelens' voor haar heeft. Zij blijft zich voorhouden zeer gelukkig te zijn met Otto, maar kan er uiteindelijk niet meer onderuit, om Otto een brief te schrijven over haar vergissing. De rust die over hem ligt, en die haar eerst zo kalmeerde, irriteert haar nu mateloos. Ze geeft hem zijn woord terug.

Vincent is echter minder geliefd bij Betsy. Zij vindt hem niet goed gemanierd. De spanning in huis wordt om te snijden en als het vertrek van Vincent naar New York voor de zoveelste ruzie tussen Eline en Betsy zorgt, rent Eline geheel overstuurd de storm in. Na lang rond te dwalen in de regen en kou besluit ze naar haar vriendin Jeanne Fereijn te gaan. De Fereijns hebben het niet breed en zowel Jeanne als haar dochter hebben een zwakke gezondheid. Toch stellen ze zich erg gastvrij op en laten Eline bij hen wonen. Dokter Reijer stelt vast dat Eline tijdens haar vlucht een zware kou heeft gevat, maar dit blijkt later zelfs longtering te zijn Eline's 'levenslust' gaat sterk achteruit en ze weigert elk gesprek of bezoek van kennissen en gaat nooit de deur uit. Wanneer haar oom en vroeger toezien voogd, Daniël Vere uit Brussel, haar echter aanbiedt met hem en zijn vrouw, Elize, mee te gaan reizen stemt ze daarmee in, uit verlangen naar afwisseling.

Boekverslag Eline Vere (Louis Couperus)

Monique Vulto

© havovwo.nl (april 2003)

Tijdens haar afwezigheid is er aandacht voor Lili Verstraeten en Georges de Woude. Hoewel Lili Georges in eerste instantie niet zo mocht, zijn zij langzamerhand toch naar elkaar toe gegroeid en heeft hij haar ten huwelijk gevraagd. Wat eerst tot een 'verbintenis des harten' beperkt moest blijven, mag, anderhalf jaar na Eline's vertrek, tot een huwelijk worden voltooid.

Wanneer Eline terugkeert naar Den Haag is zij van binnen en van buiten een ruïne. Ze is sterk vermagerd en voelt zich diep ellendig. Ze neemt haar intrek bij Mevrouw van Raat, die veel van haar houdt en zich voorneemt Eline 'tot levensvreugde op te wekken. Eline blijft echter een schim. Doelloos brengt ze de dagen door en de pogingen tot vermaak vervelen haar. Ze merkt zelf dat ze mevrouw tot last is met haar lusteloosheid en gaat weer terug naar haar oom in Brussel. De arts dáár wil haar wél morfine voorschrijven tegen haar slapeloosheid, iets dat dokter Reijer weigerde.

Na enige tijd kondigen Vincent en zijn Amerikaanse vriend Lawrence St. Clare aan dat zij op hun rondreis ook Brussel zullen aandoen. Eline voelt een grote sympathie voor St. Clare en ook hij zegt haar als een zusje te zien. Er groeit een hechte band tussen hen en wanneer Lawrence haar een aanzoek doet, vlak voordat hij met Vincent door zal trekken, verlangt zij haar antwoord 5 maanden uit te stellen. De vrienden vertrekken en aangezien het zonder hen niet meer hetzelfde is keert Eline weer terug naar Den Haag, maar gaat dit keer op zichzelf wonen.

In de tussentijd heeft het jaarlijkse uitstapje naar de Horze weer plaatsgevonden. Tijdens een paardrijdrit kust Paul Frédérique onaangekondigd en beledigt haar hier zeer mee. Wanneer hij haar zegt dat het een kus uit liefde was en hij graag met haar zou trouwen wijst zij hem zeer onbeschoft af. Zij is te trots om te trouwen met een man, die voor de grap ieder meisje versiert. Zij spreken af dit voorval te vergeten.

Paul vertrekt vroegtijdig en wanneer ook Frédérique in Den Haag terugkomt is Paul inmiddels in Bodegraven gaan wonen, waar hij burgemeester wil worden. Tijdens de etentjes, waar zij beiden komen, praten zij zeer luchtig en toch laat het hun beiden niet los.

Mevrouw van Raat merkt dat er iets met haar zoon is en laat het hem opbiechten. Omdat zij het idee heeft dat ze er zonder haar niet uitkomen, bedenkt zij een plan tot verzoening. Beetje bij beetje bewerkt zij Frédérique tijdens haar, steeds veelvuldiger, bezoeken en uiteindelijk zwicht ook zij. Zowel Paul als Frédérique bekennen nog liefde voor elkaar te voelen en dit is reden genoeg voor Mevrouw van Raat om actie te ondernemen. Met behulp van Mevrouw van Erlevoort, de moeder van Frédérique, vinden de twee elkaar terug. Wat later trouwen zij alsnog.

Met Eline gaat het echter niet zo goed. Zij gebruikt steeds meer morfine, waardoor werkelijkheid en fantasie voor haar door elkaar gaan lopen. In de hoop eindelijk rust te zullen vinden sterft zij uiteindelijk aan een overdosis morfine.

Meer dan een jaar later, wordt de bij Marie Verstraeten altijd al gekoesterde liefde voor Otto eindelijk beantwoord. Hij hoopt met haar opnieuw gelukkig te kunnen worden en zijn verdriet te vergeten.

Mijn uitgewerkte persoonlijke reactie.

Onderwerp.

Eigenlijk gaat het boek in hoofdzaak over de sleur van het leven van de rijken. Door uit luxe niets te doen dan uitgaan, wordt hun leven leeg en zinloos.

Het is een interessant onderwerp als je bedenkt dat menig persoon het als ideaalbeeld ziet om rijk te zijn, niet te hoeven werken en zoveel geld uit te kunnen geven als je wilt. Na het lezen van dit boek zullen velen hier echter niet meer zo naar verlangen. Het leven van de families, dat zich elke dag maar voortsleept, wordt hier zeker niet als ideaalbeeld afgespiegeld.

Het onderwerp is tot in detail uitgewerkt en het terneergeslagen gevoel, dat Eline Vere heeft, kun je heel goed inbeelden.

Boekverslag Eline Vere (Louis Couperus)

Monique Vulto

© havovwo.nl (april 2003)

Gebeurtenissen.

De belangrijkste gebeurtenis in het boek vind ik het moment waarop Eline Otto haar woord teruggeeft. Deze heeft zowel haar stemming als haar acties en beslissingen in de rest van het boek beïnvloed. Ook heeft hij voor een deel de verhoudingen tussen de verschillende personen bepaald. Want zoiets als Eline Otto heeft aangedaan, is wel héél wreed!

Veel besluiten van de verschillende personages komen dan ook niet als een grote verrassing, maar zijn (al dan niet met terugwerkende kracht) logischerwijs te verwachten na eerdere voorvallen.

Ondanks het feit, dat deze gebeurtenis een grote rol speelt in het verdere verloop van het verhaal, zijn 'gebeurtenissen' tóch niet het belangrijkste aspect in dit boek. De gedachtes van de mensen zijn van veel groter belang. Alles draait om het drama, waarin zij zich allemaal (verbeelden te) bevinden.

Misschien komt het tot zover over alsof 'Eline Vere' een uiterst boeiend boek is. Dit is naar mijn mening echter niet het geval. Enkele gebeurtenissen zorgen er wel voor dat je voor langere tijd je aandacht bij het verhaal kunt houden, maar voor het overgrote deel geldt, dat je 250 bladzijdes lang over precies hetzelfde leest: verveling.

Personages.

Ik vind Eline Vere over het algemeen een zwakke persoon, hoewel er wel enkele sterke punten aan te wijzen zijn. Zo neemt zij impulsief het besluit om Den Haag te verlaten en in Brussel te gaan wonen. En het idee om voor langere tijd rond te gaan reizen, of als vrouw alléén een lange treinreis te maken schrikt haar niet af.

En toch heeft zij geen sterk karakter. In de laatste 4 jaar van haar leven, die beschreven worden, blijft ze ernstig rouwen om haar 'misdad' tegenover Otto. Ze laat haar hele leven vergallen door een stap, die zij weldoordacht genomen heeft. Zij wordt verliefd op St Clare, hij doet haar een aanzoek en zij weigert. Aan de ene kant is dit een teken van kracht, omdat zij in staat is óndanks haar liefde en het aantrekkelijke aanbod 'nee' te zeggen. Aan de andere kant kun je dit zien als een teken van zwakte, omdat zij zich tot op dat moment nog niet over het verleden heen heeft kunnen zetten.

Verder vind ik dat veel personages in dit boek wel héél overdreven kunnen reageren. Natuurlijk heeft dit te maken met de tijd waarin zij leefden, want in de 19de eeuw golden een andere etiquette en regels. Maar wanneer Frédérique, verliefd op Paul, door hem uit liefde en zorgzaamheid gekust wordt, breekt de hel los. Bijna een jaar houdt ze deze houding vol en pas wanneer er bemiddeld wordt accepteert ze dat ze van Paul van Raat houdt.

Ook Eline heeft een moment waarop zij extreem tegen St. Clare uitvalt. Hij merkt slechts op, dat hij het idee heeft dat Eline een heel andere persoon is dan de andere mensen die hij om zich heen ziet, en vraagt haar of zij zich wel thuis voelt. Ook dít wordt als grote brutaliteit gezien. Een reactie die ik zwaar overdreven vind.

Ook het aantal personages is wat overdreven. De vele families hebben kinderen, kleinkinderen, vrienden en kennissen en iedereen heeft een naam die genoemd moet worden. Door deze overdaad aan namen, is het heel moeilijk alle personages te onthouden en ook de verhoudingen tussen hen niet kwijt te raken.

Opbouw.

Het boek is heel duidelijk van opbouw. Het begint ergens in het leven van de verschillende families in Den Haag en vervolgens wordt er verteld wat er in die kringen gebeurt gedurende 4 jaar en 9 maanden.

Er is een heel enkele keer sprake van een flash-back. Dit past goed in het verhaal als je bedenkt, dat hun leven 'niets' inhoudt. Waar zouden zij aan moeten terugdenken? Zij doen hun hele leven lang hetzelfde en leven dus met de dag. Slechts in het geval van een herinnering aan een overleden persoon, of aan een terugblik op bijvoorbeeld een eerder bezoek aan de Horze kun je spreken van een 'flash-back'.

Wat wél leuk is aan de schrijfstijl, is dat verschillende hoofdstukken zich vaak in verschillende huizen afspelen. Zo kom je in het huis van de Van Raats, de Ferelijns, de Verstreetens en Daniël en zijn vrouw Elize Vere. Hierdoor komt er nog enige afwisseling in het verhaal, zodat je het toch al zo saaie leven van Eline niet van minuut tot minuut hoeft mee te maken.

Boekverslag Eline Vere (Louis Couperus)

Monique Vulto

© havovwo.nl (april 2003)

Taalgebruik.

Bij een verhaal dat zich zo'n tijd geleden afspeelt, moet ik altijd wennen aan het taalgebruik. Dit was in dit geval waarschijnlijk nog sterker het geval, doordat het boek, behalve een eeuw geleden, ook nog eens in de deftige kringen speelt. Ouderwetse vervoegingen, spreekwoorden en uitdrukkingen moet ik me langzaam eigen maken. Aangezien 'Eline Vere' 448 bladzijden telde, kreeg ik hier ruim de gelegenheid voor. Na zo'n 100 bladzijden had ik dan ook geen last meer van de wat andere manier van spreken.

Ik hou zelf wel van een flink aantal dialogen in een boek. Hoewel er in 'Eline Vere' in aantal vast een hoop aanwezig waren, hadden beschrijvingen toch de overhand. In sommige gevallen heeft dit dan ook voor langdradige stukken gezorgd. Zo zijn personages soms bladzijden lang aan het huilen. Dit zorgt er misschien voor dat je de emoties goed voor kunt stellen, maar erg boeiend wordt het geheel er niet door.

Thematiek.

Ik denk dat het woord 'eenzaamheid' een groot deel van de thematiek omvat.

Als je kijkt naar Eline's leven in Den Haag lijkt dit op het eerste gezicht niets dan gezelligheid. Wanneer je je er echter beter in verdiept, verandert veel van die gezelligheid in 'schijn'. Eline zegt het zelf door het boek heen ook regelmatig. Langzaam verdenkt ze iedereen van huichelarij (blz. 376). Zelfs Mevrouw van Raats liefde zou niet meer oprecht zijn. Als Eline gelijk zou hebben, zou dit er op neer komen dat ze alleen voor zichzelf hoeft te leven.

Dan haar leven in Brussel. Vooral op het moment dat St. Clare op bezoek is wordt tijdens een gesprek duidelijk dat ook hier Eline alleen is (op St. Clare, als vriend, na misschien).

Blz. 386: ““Ik vraag u, hoe het mogelijk is, dat ik u hier vind? U is hier toch niet in gezelschap dat u past.” (...) “...uw oom en tante schijnen mensen te zien, in wier kring u niet behoort...””

En ten slotte haar houding in het algemeen. Nadat ze Otto haar woord teruggegeven heeft, laat ze niemand meer toe in haar leven. Ze mag van zichzelf van niemand meer houden, en moet voor de rest van haar leven Otto trouw blijven; zij had hem nooit zoveel pijn mogen doen. Ook hiermee maakt ze zich eenzaam. Ze sluit zichzelf op in haar eigen wereldje en aan het einde van het boek hebben veel mensen haar dan ook laten vallen.

Deze thematiek moet misschien nog aangevuld worden met de 'verveling'. Het leven van Eline is één grote sleur en door het boek heen ga je die, als lezer, met haar delen. Zoals Vincent dat mooi weet te verwoorden: “Den Haag is een snoer van soireetjes. Elk lijkt een parel, maar bij elkaar vormen ze een strik die wurgt.”

Recensies. (<http://www.louiscouperus.nl/index.htm>)

De schrijvers van de recensies laten zich over het algemeen zeer positief uit over dit werk van Couperus. Hier dragen zij verschillende argumenten voor aan.

Realistische argumenten:

Couperus wordt erg geprezen om zijn natuurgetrouwe weergave van de werkelijkheid. Zo wordt er in de eerste recensie bijvoorbeeld gezegd dat de taferelen geen *goed gelijkende beelden* zijn, maar *werkelijkheid*; alles leeft. Ook worden er hier woorden gebruikt als *opvallende gelijkenis*, *bewonderenswaardige zuiverheid* en *illusie van de werkelijkheid*.

In de tweede recensie spreekt de schrijver over een *zeer waar geschreven* verliefdheid en een *gave* van Couperus om alle indrukken zo *levendig* weer te geven, dat de lezer zich inbeeldt het zelf te kunnen *zien, tasten en rieken*.

Emotivistische argumenten:

Volgens de schrijver van de eerste recensie 'luistert' de lezer tijdens de dialogen met *onvermengd genoeg* naar de spreker.

De tweede schrijver zegt: “*Er is een frisheid in dit boek, die aantrekt en weldadig aandoet. (...) Eline's dood, haar worstelen met haar borstkwaal en de te groote hoeveelheid morphine, die zij geslikt heeft, is aangrijpend gegeven.*”

Boekverslag Eline Vere (Louis Couperus)

Monique Vulto

© havovwo.nl (april 2003)

Morele argumenten:

De eerste schrijver vindt het *jammer dat Otto er niet toe besluiten kon, Eline te redden in weerwil van haarzelf, dat hij haar niet onttrok aan haar treurige omgeving, dat hij niet meer moed bezat en meer vertrouwen in zijn liefde.*

De schrijver van de tweede recensie vindt dat St. Clare wat laat in het verhaal verschijnt en dat Eline's dood wel *'wat door haar zelve gezocht'* is.

Structurele argumenten:

De tweede schrijver zegt op structureel gebied: *"De opzet van den roman schijnt ons minder gelukkig, het begin boeit niet. Maar wanneer men zich daardoor niet heeft laten afschrikken, voelt men zijne belangstelling alras stijgen."*

Bovendien is hij van mening, dat het *natuurlijk evenwel beter is* dat het militaire element, dat toen in Den Haag nogal vertegenwoordigd was, is weggelaten, omdat het *anders misschien minder waar weergegeven* zou worden.

Intentionele argumenten:

Ook hier laat alleen de tweede schrijver zich intentionele argumenten ontvallen. *"De bedoeling van het optreden van dezen jongman is door den schrijver niet klaar genoeg ontvouwd, en dit is jammer, want daardoor wordt de slotindruk van zijn boek wel wat geschaad."* De jongman die hier wordt genoemd is St. Clare.

Vernieuwingsargumenten:

De eerste schrijver vergelijkt Couperus met Tolstoj. Zij hebben volgens *hem dezelfde nauwkeurigheid in de tekening van allerlei kleinigheden, hetzelfde gewicht gehecht aan bijzonderheden, die men zelfs in het dagelijksche leven nauwelijks opmerkt, hetzelfde zorgvuldig typeeren zijner personen.* Het verschil zit hem in de tijd waar zij over schrijven. Tolstoj koos voor *Oorlog en Vrede in Rusland onder de tijd van Napoleon* en Couperus beschreef *Den Haag en zijn elegante, overbeschaafde hogere kringen in 1988.*

De tweede schrijver vindt dat Couperus zich op twee punten onderscheidt; zijn levendige beschrijving en het schrijven als een *dichter.* Dit laatste om twee redenen. *"Vooreerst omdat hij het schoone blijkt te zoeken en lief te hebben, en ook omdat hij den vorm van zijn kunstwerk, evenals hij dit zijne verzen placht te doen, eerbiedig en keurig verzorgt."*

Stilistische argumenten:

Het taalgebruik van Couperus wordt voor het overgrote deel als *'uitstekend'* ervaren. De eerste schrijver beschouwt de dialoog als *echt haagsch-hollandsch* en heeft het idee dat je tijdens uitvallen de *echte taal van booze heeren en dames te hooren krijgt.* En ook de tweede schrijver vindt dat Couperus de *dialoog voortreffelijk weet te behandelen.*

Maar toch zijn beide schrijvers het erover eens dat de schrijver soms *jacht maakt op wonderlijke zinswendingen, op vreemde woorden en gekunstelde uitdrukkingen.* Aangezien Couperus nog jong was toen hij 'Eline Vere' schreef, stelt de tweede recensie de lezer gerust: *"Enkele wat pretentieuze gewrongenheden in den stijl zal hij zeker wel leeren vermijden."*

Opvallend is dat de schrijvers van de recensies het boek niet als langdradig hebben ervaren; iets waar ik juist de nadruk op leg. Waarschijnlijk is dit te verklaren door het feit, dat Couperus zo overweldigend natuurgetrouw schreef. De lezers van toen lustten daar blijkbaar wel pap van: zij hadden 'Big Brother' nog nooit gezien.

Ik vind uiteindelijk de tweede recensie beter. De schrijver hiervan behandelt meer aspecten van het boek en bovendien wordt de verering van de levensechte schrijfstijl van Couperus in de eerste recensie op den duur vervelend. Er wordt te lang over doorgegaan.

Boekverslag Eline Vere (Louis Couperus)

Monique Vulto

© havovwo.nl (april 2003)

Verfilming.

Verschillen.

In de verfilming van 'Eline Vere' komt veel meer naar voren dat Eline zich niet op haar plaats voelt in de deftige kringen.

Zo zegt ze aan het begin van de film tegen Vincent, dat, als ze niet Eline Vere was geweest, ze actrice was geworden.

Verder laat ze ook een keer aan Jeanne Ferelijin blijken dat ze eigenlijk jaloeers op haar is, omdat zij tenminste iets meemaakt.

Ook later in de film heeft ze het met Vincent weer over de benauwdheid van Den Haag. Eline zegt dan: "...De sleur, de benauwdheid, de soireetjes, zo vaak dat het net is alsof ik een stem hoor die zegt: "Je moet iets héééél excentrieks gaan doen."..."

In het boek krijg je echter niet het idee dat het die deftigheid is, die haar zo benauwt, maar meer haar schuldgevoel tegenover Otto. In het boek vlucht ze steeds en zoekt ze (emotionele) rust, in de film zoekt ze vrijheid. Ik denk ook dat dáár de thematiek ligt. Eline is gevangen door haar levensstijl.

Behalve op het gebied van de thematiek, zijn er nog meer verschillen. Omdat een film niet te lang mag duren, moet de regisseur keuzes maken. Eline is de hoofdpersoon en daarom is er vrij veel geschrapt in, bijvoorbeeld, het verhaal van Georges en Lili. In het boek zijn zij te jong om te trouwen en ontstaat er enige ophef over hun wens om te trouwen. In de film zijn zij vanaf het begin al een algemeen bekend koppel en is (bijna) iedereen zeer verheugd te horen dat zij dan eindelijk gaan trouwen.

Dit verschil in attitudes van de mensen tegenover elkaar in het boek en in de film zie je op meerdere plaatsen. Zo denkt Vincent in de film veel negatiever over St. Clare en Eline samen en aan het einde van de film wijzen Paul en Frédérique Eline keihard af, met de boodschap: "Heb je dan nog niet door dat we niets meer met je te maken willen hebben?!" Dit gebeurde in het boek alleen achter hun rug om.

Paul en Frédérique hebben in de film overigens geen enkele koppelingsactie nodig. De hele historie van de Horze wordt overgeslagen en dus is alles tussen die twee koek en ei en trouwen ze relatief vroeg.

Verder is om tijd te winnen het 'vluchtgedrag' van Eline wat ingekort. Zij gaat slechts één keer naar Brussel, komt niet bij mevrouw van Raat wonen en haar tijd bij de Ferelijns wordt overgeslagen. Alleen het feit dat ze midden in de nacht, tijdens de storm, bij hen aanklopt is in de film overgenomen.

In het laatste hoofdstuk doet Otto Marie een aanzoek. Op het eerste gezicht leek het of deze hele gebeurtenis in de film werd overgeslagen. Na hem echter beter bekeken te hebben, zie je Otto en Marie in de op één na laatste scène samen in de opera zitten. Wanneer Eline hen in het oog krijgt verlaat ze het theater en rent ze naar huis. Daar pleegt ze zelfmoord. In het boek is de zelfmoord echter helemaal niet opzettelijk en met zo'n duidelijke aanleiding. Daar wil Eline slechts enkele druppels morfine meer nemen om tot rust te komen, maar ze schiet uit en neemt uit onwetendheid per ongeluk teveel, met de dood als gevolg.

De belangrijkste gebeurtenis uit het boek, de ruzie tussen Eline en Betsy en de daarop volgende nachtelijke tocht, wordt gelukkig heel nauwkeurig overgenomen in de film en neemt ook hier de belangrijkste plaats in.

Cinematografische middelen.

In de film is grote aandacht besteed aan de beeldinhoud. Er is bijvoorbeeld goed rekening gehouden met de andere mode in de rijke kringen aan het einde van de 19de eeuw. De vrouwen dragen allemaal deftige jurken (op Jeanne na) en wanneer ze uitgaan bevatten deze veel strikken en versierselen. De vrouwen hebben allemaal lang haar dat overdag opgestoken wordt. De mannen dragen allemaal permanent een pak.

Ook de aankleding van de ruimtes is zorgvuldig gedaan. Alle ruimtes worden verlicht door vuur: olielampjes en open haarden. Eline heeft haar eigen slaapkamer en zitkamer. Het bed is bedolven onder kussens en kleden. Ze heeft een luxe toilettafel en heeft dure kleden op de grond liggen.

Boekverslag Eline Vere (Louis Couperus)

Monique Vulto

© havovwo.nl (april 2003)

En wat betreft de beeldvorm komen zowel het totaal-shot, het medium-shot en de close-up aan bod.

Totaal-shot: Hier wordt veel gebruik van gemaakt tijdens Eline's vlucht door de storm. Zo heb je het overzicht van donkere straten, diepe plassen en hevig schuddende bomen.

Medium-shot: Dit komt vooral voor tijdens de conversaties. Beide gesprekspartners zie je dan gedeeltelijk.

Close-up: Hiervan is sprake wanneer de emotie van een persoon op het gezicht valt af te lezen. Een speciaal geval is het laatste door Eline bezochte optreden van Fabrice. Hierbij kijkt ze door haar kijkertje en bestudeert ze zijn hand, voeten en gezicht.

Een vogelperspectief tref je aan wanneer Eline als hulpeloos wezentje in elkaar is gezakt op de stoep van Jeanne. In kikkerperspectief wordt er gefilmd als Eline in de opera zit. Iedereen kijkt van beneden in de zaal op naar Eline, die zich daar als een soort koningin voor de laatste keer in al haar glorie showt.

Waardering.

Ik kan heel slecht zeggen of ik het boek dan wel de film meer waardeer. Een film valt (bijna) altijd tegen als je deze ziet na het lezen van een boek. Een boek wordt vaak als langdradig ervaren, wanneer de film eraan vooraf is gegaan.

In mijn geval is dit beide van toepassing. Onder het lezen van het boek vond ik sommige stukken erg uitvoerig beschreven. Eindeloze beschrijvingen en bladzijden lange huilbuien. Toen ik echter de film bekeek, miste ik veel aspecten. De in het boek uitvoerig uit de doeken gedane gevoelens en gedachten van de verschillende personages verhoogden mijn inlevingsvermogen blijkbaar sterk. Je zou kunnen zeggen dat zo'n soort beschrijving uitstekend past bij het verwoorden van het gevoel van verveling; je verveelt je immers zelf.

Uiteindelijk kies ik toch voor het boek. Na het lezen van Eline Vere blijft de film op teveel punten in gebreke en het stoort me als ik méér weet dan de film laat zien.

De politieke achtergronden.

Een duidelijke politieke invloed heeft dit verhaal niet. Dit wordt waarschijnlijk veroorzaakt door het feit dat slechts het leven van de gegoede burgerij wordt weergegeven. Het afnemen van hun maatschappelijke invloed is niet te merken. Verschillende mensen worden namelijk burgemeester. Hoger dan dit komen de personages niet in de politiek.

De sociaal-economische achtergronden.

Hiervan is hooguit iets te merken op het gebied van de ontkerkelijking. Eline (en anderen?) gaat gewoonlijk niet naar de kerk. Wanneer ze echter op zoek is naar tijdverdrijf probeert ze zich gedurende een maand aan de kerk te binden, maar dit bevalt haar niet. Na deze maand komt het woord 'kerk' niet meer voor in het boek.

De culturele achtergronden.

'Eline Vere' is duidelijk een impressionistisch boek. Alle taferelen zijn direct uit de werkelijkheid gegrepen en natuurgetrouw weergegeven.

Ook kan dit werk van Couperus gekoppeld worden aan Freuds ideeën. Couperus besteedt veel aandacht aan het gedrag, de gevoelens en het denken van zijn personages en probeert deze zo goed mogelijk onder woorden te brengen. Daarom valt 'Eline Vere' onder de psychologische romans. En zoals dat vaak voorkomt, is er ook in dit verhaal een personage met neurotische trekjes. Eline is soms overdreven gevoelig, nerveus en snel uit haar evenwicht gebracht.

Echter, de brave burger, voor wie de opvattingen van Freud moeilijk te accepteren waren, zou dit boek wel kunnen waarderen. Couperus heeft zijn woorden met grote zorg gekozen en zo het gehele verhaal keurig en net gehouden.

Boekverslag Eline Vere (Louis Couperus)

Monique Vulto

© havovwo.nl (april 2003)

Literaire stromingen en genres.

In 'Eline Vere' komen een aantal aspecten van het naturalisme duidelijk naar voren. Het nerveuze karakter, Eline, is aanwezig. En ook in deze naturalistische roman is de ontknoping een desillusie; het eens zo mooie en vriendelijke meisje verandert in een gestoorde en pleegt, zoals je vaker ziet in deze stroming, uiteindelijk zelfmoord.

Maar over haar vrije wil valt te twisten. Eline voert soms gesprekken met Vincent over het lot. Hij gelooft in lotsbeschikking en brengt daarmee Eline in verwarring over haar liefde voor Otto; zou zij dan alleen maar met hem trouwen omdat het haar lot is? Zij verbreekt hun engagement en in tegenstelling tot andere naturalistische romans, houdt iedereen (inclusief zichzelf) haar verantwoordelijk voor haar eigen actie.

Wanneer we echter kijken naar haar wens om actrice te worden, heeft Eline géén eigen wil. Door het milieu waarin zij opgroeit is deze droom niet te realiseren. Dit laatste is weer wél een kenmerk van de naturalistische stroming.

Literatuuropvatting.

Couperus had een duidelijk idee over de kwaliteit waaraan zijn werk moest voldoen. Grondige documentatie gecombineerd met zielkundige analyse en eerlijkheid was in de tijd dat hij Eline Vere schreef nog zijn 'onbereikbaar' ideaal. Pas in de roman over Heliogabalus heeft hij dit kunnen realiseren.

Aan 'Eline Vere' is inderdaad onderzoek vooraf gegaan. Ook worden de gedachten en gevoelens van de personages geanalyseerd. Voor hem was het nog niet goed genoeg, maar naar mijn idee voldoet 'Eline Vere' al aan zijn ideaalbeeld.

Oevre.

Het noodlot is vaak een centraal punt in Couperus' werk. Dit is het geval bij bijvoorbeeld 'Noodlot', 'De stille kracht', 'Van oude mensen', 'De berg van licht' en natuurlijk 'Eline Vere'. Bij de eerste vier is het noodlot echter een veel grotere kracht dan in 'Eline Vere'. In die boeken is het noodlot een boven de mensen staande, onbegrepen, fatale macht, terwijl het in 'Eline Vere' veel letterlijker zijn plaats inneemt, wanneer zij zelfmoord pleegt.

Een tweede overeenkomst tussen de verschillende romans van Couperus is het geheimzinnige, fatale personage. In 'Eline Vere' is dit Vincent Vere. Hij brengt haar in verwarring, zowel op het gebied van haar liefde voor Otto als haar relatie met Vincent.

Mijn mening.

Ik vind nog steeds dat 'Eline Vere' een soap is. Het lezen van dit boek is te vergelijken met het kijken naar 'Big Brother'. In deze roman zit echter meer drama en in 'Big Brother' redden ze het niet om zoveel koppels te creëren.

Echter, het vermoeide gevoel dat je krijgt bij het lezen; de sleur, de verveling die over je heen komt, ben ik gaan waarderen. Het had een functie, zo merkte ik achteraf, en als het Couperus' bedoeling was om de lezer in zo'n stemming te brengen, is het hem uitstekend gelukt.

Ik kan niet uit ervaring zeggen of de weergave van het leven in Den Haag natuurgetrouw is, maar ik weet wel dat het levensecht op mij overkwam.

Ik vond het erg leuk om het boek te vergelijken met de verfilming. Er zat natuurlijk wel 100 jaar tussen beide producties! Het is vaak verrassend om te merken dat er achter de technieken bij het schrijven of filmen, waar je gewoonlijk geen bijzondere aandacht aan besteedt, een bedoeling schuilt. Je kunt hier veel over ontdekken, wanneer je een film op deze manier analyseert.

Boekverslag Eline Vere (Louis Couperus)

Monique Vulto

© havovwo.nl (april 2003)

Het vinden van goede recensies heeft wel even tijd gekost, maar toen ik ze uiteindelijk gevonden had is ook dat onderdeel naar wens verlopen.

De achtergronden, stromingen en genres zijn goed afgesloten, denk ik.

De literatuuropvatting leverde echter wel problemen op. Het was lastig zoeken in de twee boekjes met secundaire literatuur die ik had. Beide hadden ze geen woordenregister en 'Een zuil in de mist' had in de inhoudsopgave alleen staan welke bladzijden aan 'Eline Vere' besteed zouden worden. Snel zoeken was onmogelijk.

Ook op internet kon ik met behulp van de zoekmachines niet snel zijn literaturopvatting vinden. Dit leidde tot ergernis.

Ik moet er de volgende keer aan denken dat ik, ruim vóórdát ik de opdracht verwacht te gaan maken, de hele opdracht goed doorlees. Zo kan ik voorkomen dat ik op het laatste moment nog op onmogelijke manieren informatie moet gaan sprokkelen. Want wanneer je op zondag of om 12 uur 's nachts zonder informatie zit, ben je afhankelijk van het internet. En of dat nou zo prettig is....

Bronnen secundaire literatuur:

F.L. Bastet. Een zuil in de mist. Van & over Louis Couperus. (1980).

M. Klein, H. Ruijs. Over Eline Vere van Louis Couperus. (1981)